

DISCUSSIE

Onderzoek in het hbo: de noodzaak van een methodologisch debat

Een reactie op het artikel van Piet Verschuren

Foka Brouwer*

Het artikel van Piet Verschuren over onderzoek in het hbo-onderwijs heb ik met genoegen en herkenning gelezen. Vanuit Hobéon, het adviesbureau waar ik werk, kom ik op twee manieren met onderzoek in het hbo in aanraking: vanuit accreditatie-audits bij opleidingen, en vanuit onderzoeksevaluaties bij lectoraten en kenniscentra. Onderzoek maakt van beide op verschillende wijze deel uit. Bij de onderzoeksevaluaties komt onderzoek in het onderwijs aan de orde als een van de gebieden waarop de lectoren iets moeten betekenen. Bij de opleidingsaccreditatie is 'onderzoek' een van de punten waaraan opleidingen in toenemende mate aandacht besteden, al was het maar om te laten zien dat ook bij hen de aandacht voor onderzoek een belangrijk thema is en de beoogde kwaliteitsverbetering heeft gebracht.

Hierna ga ik nader in op een aantal punten die Verschuren aansnijdt en schets vanuit de bovengenoemde ervaringen mijn beeld hoe 'onderzoek' in het hbo ervoor staat op dit moment. Veel van de punten die Verschuren naar voren brengt herken en deel ik, zo zal blijken.

Bij opleidingen merken we dat 'onderzoek' als begrip, of als nieuwe eis aan het programma of de competenties van studenten, hals over kop is ingevoerd, en dat opleidingen en docenten nog niet goed weten wat ze ermee aan moeten. Als makkelijkste oplossing komen we tegen dat men dat wat altijd al werd gedaan nu omdoopt tot 'onderzoek'. Een ordentelijk afstudeerproject uitvoeren en opschrijven, dat is gewoon 'onderzoek'. Nadenken over hoe je in je stage een bepaald probleem in de organisatie zult aanpakken, ook dat is 'onderzoek'. Een patiënt onderwerpen over de klachten waarmee deze zich meldt, is dat geen onderzoek? Ja toch!

In zo'n setting is het lastig communiceren; er lijkt niet één taal te zijn waarin betrokkenen over onderzoek kunnen praten. Bij opleidingen waar lectoren – als voornaamste dragers en boegbeelden van onderzoek in het hbo – dicht bij de opleidingen staan en al meer docenten betrokken zijn geweest in kenniskringen en onderzoeksprojecten, is deze fase wel gepasseerd. Er wordt een 'onderzoekslijn' in het curriculum neergezet. Gevraagd naar de doelstelling van zo'n onderzoekslijn – wat moet dat nou precies opleveren – ontstaat al vaak enige verlegen-

* F.M. Brouwer is verbonden aan Hobéon.

heid. ‘Een onderzoekende houding’ is inmiddels een standaardantwoord. Daar is naar mijn idee niets mis mee: ik ben sterk geporteerd voor een onderzoekende houding bij alle studenten die het hbo verlaten. Sommige docententeams weten ook goed en concreet in te vullen wat het is en wat ze van studenten verwachten, maar even vaak blijkt het begrip te amorf te zijn om richting te kunnen geven aan deze onderzoekslijn en vooral ook om die te verbinden met andere onderdelen in het programma. De beschrijving van beheersingsniveaus die Verschuren levert, kan hierbij zeker behulpzaam zijn: het gebruiken van vakliteratuur/onderzoekresultaten, het opdracht geven voor onderzoek en het uitvoeren van onderzoek. In de praktijk van het onderwijs blijkt het gebruiken van vakliteratuur en het kritisch kunnen zoeken, selecteren, lezen en beoordelen daarvan inmiddels in veel programma’s al een duidelijke plek te hebben gekregen. Het mag vanzelfsprekend klinken, het verschilt ook sterk per domein, maar er waren beslist onderdelen van het hbo waarin dat niet gebeurde. Dit is gekenterd en dat is winst. Opleidingen zijn er soms ook heel duidelijk over: dát is wat ze met het gros van de studenten willen bereiken, dat is het minimumniveau. Het uitvoeren van onderzoek(jes) staat dan ten dienste hiervan en niet van de competentie om zelf onderzoek uit te voeren. Met een deel van de studenten kunnen hogere doelen worden bereikt en dat loopt dan vaak via participatie in onderzoek binnen kenniscentra. Het voorstel van Verschuren om het opdracht geven tot, en monitoren van onderzoek als minstens zo relevante competentie te benoemen is van belang. Ik ben dat nog weinig tegengekomen en zal opleidingen graag prikkelen dit voorstel op te nemen.

Bij de onderzoeksevaluaties is mij opgevallen dat de zinsnede ‘voldoen aan de standaard wetenschappelijke eisen’ vaak vlot en zonder haperen van de tongen rolt. Op nadere vragen naar het methodologisch profiel van een onderzoeksgroep blijft het vaak stil (nooit echt stil natuurlijk, men zegt van alles). In veel van de rapporten die ik over onderzoeksevaluaties mocht schrijven wordt als bevinding van de evaluatiecommissie genoteerd: ‘Meer verdieping van het methodologisch discours verbonden aan praktijkgericht onderzoek en de specifieke vragen die dat oproept is wenselijk’ of woorden van gelijke strekking. Ik onderschrijf de roep om meer methodologische doordenking van het praktijkgericht onderzoek die Verschuren doet dan ook volledig. Voor de positie van het onderzoek in het hbo in het onderzoeksveld (én het onderzoeksgeld!) is dit een noodzakelijke versterking. Alleen dan kan het onderzoek in het hbo de taak vervullen die het werd toebedeeld in de Strategische Agenda.